

Civil olydnad eller lag-fundamentalism?

Sveriges Television bad mig [svara en tidigare riksdagsledamot som skrivit en debattartikel om civil olydnad](#). Mitt svar är skrivit så att man inte behöver läsa ursprungligt inlägg.

Henrik S Järrels menar att en statschef, eller kung, inte bör främja eller belöna civil olydnad. Argumentet är intressant. De senaste åren har inte så många propagerat för *lag-fundamentalism*. Den har trängts tillbaka. Lagfundamentalism innebär tron på total lydnad mot lagar.

Det var 1999 som Statens Offentliga Utredningar ([99:101](#)) kom fram till att civil olydnad är nödvändigt för att demokratier ska kunna bli demokratier.

Järrel hjälpte mig dock att begripa bättre vad som egentligen hände där i slutet på nittioalet. Tron på att alla medborgare ska vara totalt lydiga har i stort sett försvunnit. Men, och detta är intressant, lag-fundamentalismen har istället överförts till statliga tjänstemän och politiker. Vissa hävdar då att total lydnad är nödvändigt för att statens inre verksamhet ska fungera. Men man bejaktar samtidigt att staten kan göra fel och att medborgare ibland därför behöver civil olydnad för att rätta till tokigheter.

Lagfundamentalism är en utopi

Lagfundamentalism är en vision. Den har aldrig kunnat genomföras. Regeringar, statschefer, avdelningar, institutioner, tjänstemän och även politiker är minst lika olydiga som andra medborgare. Ibland leder detta olyckligtvis bara till tröghet. President John F. Kennedy hävdade att hälften av hans beslut ignorerades. Proportionerna är kanske ungefär samma idag? Vi skulle ofta behöva mer lydnad i våra institutioner. Mycket mer. Ibland räddas dock hotade människor och gemensamma värden genom att tjänstemän inte är speciellt bokstavstroende gentemot enskilda beslut och lagar. De värnar andra viktigare värden, exempelvis andra lagar och överenskommelser.

Total lydnad är omöjligt. Det gäller demokratier såväl som diktaturer. Total lydnad går helt enkelt inte att genomföra. Det finns till och med en aktionsform som kallas svejkism inspirerad av den tappra soldaten Svej. Genom ordagrann

och bokstavlig lydnad saboterade soldat Svejek de order han fick av överordnade.

Det går inte att argumentera övertygande för att all lydnad eller all olydnad är bra. Som tur är har vi andra värden som är viktigare för oss, och för våra institutioner, än lydnad eller olydnad. Genom demokratiska samtal, som exempelvis civil olydnads-rättegångar, lyckas vi ibland tränga undan orättvis fördelning, och orätt förstörelse, av gemensamma resurser. Genom samtal och samarbete som inte underordnar sig någon fundamentalism bygger vi samhällen som förhoppningsvis blir mer demokratiska.

Per Herngren

2012-10-19, version 1.1